

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK

I. KÖTETÉHEZ.¹

I.

Debreczen. 1695.

«Lisznyai Pálnak: Magyar Krónikája Debretzenben. 1695.»

Igy említi e kiadást Szláv S. I., SÁNDOR István, GELLÉRT R. F.: «G** Nevezetű Svédi Grófnénak Rendes Történeti Egy Juhászi Játékkal Egyetemben» című németből magyarra fordított s Pozsonyban és Kassán 1778-ban kiadott (PETRIK. I. 881. l.) munkájához írt előljáró beszédében, az A₃ levél a oldalán. Fordító azt mondja, hogy az előljáró beszédben felsorolt munkák «keze alatt» voltak s így ott volt a fenti című is. Ez adat szerint tehát a Lisznyai KOVÁCS Pál Krónikájának az 1692-iki debreczeni kiadáson kívül (R. M. K. I. 1421.) 1695-iki *ugyanottani* kiadása (második?) is volt. Ezt SÁNDOR István ismeretes bibliografiai művébe nem vette fel s sem SZABÓ Károly, sem SZINNYEI nem említi.

Harsányi István.

2.

Debreczen. 1699.

Molnár Albert (Szenczi). A' SZENT | DAVID | KIRALYNAK | ES | PROFETANAK | Szaz ötven | SOLTARI, | A' FRANCIAI nóták | fzerint MAGYAR ver- | fekre forditattak | MOLNAR ALBERT | által. | Mellyek most ujonnan | ki-nyomtattattak | DEBRECZENBEN, | VINTZE GYÖRGY | által. M.DC.XCIX.

12-r. 375 szzott lap. Elül: címlap és vers 2 sztlan levél. Végül: mutató tábla 3 sztlan levél és buzgó imádságok 20 szzott lap s itt megszakad.

SZABÓ Károly RMK. I. kötetében 1536. sz. a. említ egy példányt, de ennek a címlapja és lapszámozása elütő, s olyan kiállítású példány, minőt SZABÓ K. tulajdonít a M. N. Múzeum könyvtárának, ott nincsen.

† Horváth Ignác.

¹ Az utolsó számozott adalék (479), folyóiratunk jelen évfolyamának 137. lapján jelent meg. Szerk.

3.

[480] London. 1700.

«Oratio Dominica Πολύγλ. πολύμορφ. Nimirum, Plus Centum Linguis, Versionibus, aut Characteribus Reddita & Expressa». Editio Novissima. Londini. Prostant apud Dan. Brown, ad Insigne Bibliorum, & W. Keblewhite, sub Cygno in Area Boreali D. Pauli. CIO IO CC.

4-r. E kiadvány 45 lapján (F₃ levél) olvasható a Miatyánk magyar szövege: «HUNGARICA | Mi Atyánc ki vagy az mennyekben» | etc. A lap szélén AVCTOR | Albert Mol | nar Grammat. | Ungar. p. 197 | stb.

Sárospataki ref. főiskola

Harsányi István.

4.

[481] Debreczen. XVII. sz. 1632. előtt.

Énekeskönyv. (Töredék.)

16-r. G. H. I. iverk = 46–69 számozott levél. A SZÉLL Farkas-féle Énekes könyvnek korábbi kiadása. (Könyvszemle, 1892/93. 225–226. lap.) Kiállítása mindenben megegyezik azzal, csupán terjedelmére tér el tőle, amennyiben az utóbbi bővített s már a G iverk hat levéllel előtte jár. Az ismert énekek a Múzeum példányában és SZÉLL Farkaséban megegyeznek, tehát a bővülésnek már a G iverk előtt kellett történnie. Innentől a három iverk az énekek sorrendje ugyanaz: Jer dicsérvük ez máj napon... 46a (52) — Dicséretes az gyermek, ki ez nap... 48b (54) — Ez nap nekünk dicséretes nap... 49a (54) — Isten veletek keresztyének... 50a (56) — Jer minnyáján örülvünk... 51a (57) — Krisztus-Jézus születék, atya... 52b (58) — Jézus születék idvösségünkre... 54a (59) — Teljes szívvel örvendjünk... 54b (60) — Canticum puerile (latin)... 56b (62) — Nékünk születék menyei... 56b (62) — Audi benique conditor... 57a (63) — Christe, qui lux es... 57b (63) — Krisztus, ki vagy... 58a (64) — Magno salutis gaudio... 59a (65) — Gloria, laus et honor... 59b (65) — Dicsőség és dicséret... 60a (66) — Patris sapientia... 60b (66) — Atyának bölcsessége... 61a (67) — Cantiam, Hymni... 61b–65a (67–71) — Örülj és örvendezz... 65b (72) — Christus ad beata ductor... 66a (72) — Óh Jézus mi idvözítönk... 66a (72) — Krisztus föltámad... 67a (73) — Krisztust megfeszíték... 67b (74) — Krisztus föltámad... 69a (75). — Tapasztalás szerint a későbbi kiadásokban szokott az énekes könyvek tartalma meggyarapodni, tehát a Múzeum példánya a SZÉLL Farkas-félének korábbi kiadása. Eszerint a debreczeni nyomda terméke s a XVII. század első negyedéből való. A Múzeum példánya előbb KNAUZ Nándoré volt.

SZÉLL Farkas példányához pótlólag megjegyzem, hogy időközben a B iverk is előkerült s hogy nem lapszámozva, hanem, mint ez, levélszámozva van.

M. N. Múzeum könyvtára.

Erdélyi Pál.

5.

[482] Debreczen. 1602—1639 között.

Gönczi György: Kereszteni Isteni Dicsiretek, mellyekkel az Magyar Nemzetben reformáltatott Ecclesiákban Esztendő által szoktanak élni...

Töredék. 16-r. Egy a XVII. sz. első felében bekötött könyv tábláiból kiáztatva. Címlapja hiányzik. A címet az 1640-iki bártfai kiadásról (RMK. I. 698.) írtam le. Megvannak a 334—335+336—337 (felső fele) + 441—442 (felső fele) + 443—446+447—448 (felső fele) + 470—471+472—473 (felső fele) + 477—478 (felső fele) + 479—482+483—484 (felső fele) + 509—512 + 523—524+541—542+543—544 (felső fele) + 549—550 (felső fele) + 551—554+555—556 (felső fele) + 593—594+603—604 (alsó fele) + 605—608 lapok + öt levél alsó fele. Összesen: 15 egész + 15 csonka levél = 30 levélnyi töredék.

ERDÉLYI Pál a löcsei 1642-iki kiadáshoz fűzött megjegyzésében (Magyar Könyvszemle. 1899: 119 l.) az 1640-iki bártfai kiadás címlapbeli adatára (mely szerint az «ötödször bocsáttatott ki») támaszkodva, egészen jogosan és helyesen következtette, hogy «az 1640-iki impressum-kiadás előtt négy, eddig ismeretlen kiadást kell föltételeznünk». 30 levélnyi töredékünk kétségtelenül ez eddig ismeretlen kiadások valamelyikéből való, mert nem egyezik sem az 1640-iki bártfai 12-r. (RMK. I. 698), sem az 1642-iki löcsei 16-r. (RMK. I. 726), sem az 1646-iki löcsei 16-r. (M. Könyvszemle 1891: 143. l.), sem az 1647-iki bártfai 16-r. (M. Kszemle: 1884. 316—317. l.) sem az 1648-iki váradi 12-r. (RMK. I. 816), sem az 1651-iki váradi 12-r. (RMK. I. 852) kiadással, bár beosztása és tartalma ezekével azonos. Betűi azonban apróbbak s nyomása ezekénél kétségtelenül régiebb. *Debreczeni* nyomtatványnak tartom.

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

6.

[483] Lőcse. 1630. körül.

Husztai Péter: Æneis, az az: Az Troiai Æneas Hertzeg dolgai. Mellyben. Troia vétele és romlása, Troiaiak budosások Æneassal együtt... meg iratik...

Hogy HUSZTI eme historiás énekének az 1582-iki bártfai (RMK. I. 185.), szintén 1582-iki kolozsvári (RMK. I. 192., Magyar Könyvszemle 1880: 220—21. l.) és 1624-iki ugyanottani (RMK. I. 542.) kiadásain kívül más kiadása is volt, kétségtelenül bizonyítja az a három levélnyi töredék, melyet 1910. okt. 23-án SZKÁROSY Gusztáv özörényi ref. lelkész könyvtárában fejtettem ki NÁNÁSI L. István *Szű Titka* c. 1670-ben Kolozsvárott kiadott művének (RMK. I. 1103.) bekötési tábláiból. Töredékünk a C₃, E₂ s egy jelzés nélküli levélből áll s 4-r. alakú. SZILY Kálmán szives értesítése szerint töredékünk nem azonos sem a bártfai sem a kolozsvári kiadással s a betű-typusokból ítélve löcsei BREWER-nyomtatványnak tartja, 1630 tájáról. Betűi tényleg egyeznek FELVINCZI

György: *Igen Szép Historia avagy Pelda Az Jerusalemből Jerichóban menő Tolvajoktól meg-sebesítettett embernek állapattyáról* c. 1689-ben Lőcsén megjelent szép-história betűivel.

Sárospataki ref. főiskola könyvtára.

Harsányi István.

7.

[484] H. n. XVII. sz.

Templombeli imádságok.

8-r. 1—112. szottt lapja van meg. (Hiányzik a címlapja, előszava és vége.) *Tartalma*: 1—29. lapon: Reggeli imádság, 30—39. l.: Közönseges. Avagy Mindenkori Imádság, 40—47. l.: Estveli Imádság, 48—51. l.: Közönseges Halaadás, 52—55. l.: Magistratusert Valo Könyörges, 56—63. l.: Reggeli Imádság, 64—67. l.: Estveli Imádság, 68—71. l.: A' Sz. Haromsaghoz Nyujtando Imádság stb.

M. N. Múzeum könyvtára.

† Horváth Ignác.

8.

[485] H. n. XVII. sz.¹

Minden eftzendőre | szolgálo őrók | CALEND- | RIVM, | és az | CISIO JANUS | Magyaról.

12-r. a — a₈ = 8 szatlan levél. (Nyomatott 1642. körül.) A Magyar Könyvszemle 1879. 22. és 126. lapjain említ egy példányt, amely azonban ettől eltűnt nemcsak betűire, de alakjára nézve is.

SZABÓ Károly a M. Könyvszemle 1879. 126—127. l. azt állítja, hogy az örök kalendarium nem önálló nyomtatvány, hanem Szenczi MOLNÁR Albert Heidelbergben 1621-ben megjelent Imádságok Könyvecskéjének előzményei közt volt kiadva. (Lásd: SZABÓ, RMK. I. 514. sz.) Lehet, sőt valószínű, hogy az itt leírt példány sem önállóan jelent, de nem ismerjük azt a munkát, melyhez csatolva jelent volna meg.

M. N. Múzeum könyvtára.

† Horváth Ignác.

9.

[486] H. n. 1655—1700 között.

Krónika Apollonius királyfőről.

8-r. Tördék, 2 (körülnyírt) levél. Hogy e krónikának a SZABÓ Károly RMK. I. 241. sz. a. leírt 1591-iki kolozsvári első és I. 1596. sz. a. említett XVII. századbeli löcsei kiadásán kívül a XVII. században még más, eddig ősmereetlen kiadása is volt: kétségtelenné teszi az a két levélnyi töredék (a Krónika két utolsó levele az utolsó 30 versszakkal; de két versszakból csak

¹ V. ö. a 460. sz. a. adalékkal. Szerk.

pár szó van meg), melyet a *Compendium Doctrinae — Az keresztényi tudománynak Rövid Summája* c. 1655-ben Sárospatakon nyomtatott (RMK. I. 903.) 8-r. alakú bilingvis könyv sárospataki főiskolai példányának tábláiból áztattam ki s amely, KOLLÁNYI Ferenc szives értesítése szerint a fentebb említett kiadásokkal nem azonos. Nem azonos a PETRIK bibliográfiájából hiányzó 1727-iki (ESLER Márton nyomtatása) s főiskolánk könyvtárában meglévő kiadással (8-r. 32. lap) sem.

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

10.

[487] H. n. XVII. sz. 1642—1652. között.

Kászonyi János: Nap Várása...

4-r. Hogy KÁSZONYI Jánosnak ez a munkája, melyet *Nap-Városa* címmel Szinyei (Magyar írók. V. 1163 l.) mint kéziratban maradt munkát említi, nyomtatásban is megjelent, bizonyítja a híres RÁKÓCZI-könyvtárnak a sárospataki ref. főiskola könyvtárában őrzött, ma már, sajnos, csak töredékben levő katalógusa, melynek 25-ik lapján az «In 4—to Majori» alakú könyvek között, 28. szám alatt a fenti c. könyv így szerepel: «*Nap Várása Kaszonyi Jánosé*». Az tény, hogy e katalógus mint *nyomtatott* és nem mint kézirat munkát említi e darabot. A könyvtár kéziratok darabjai a katalógusban világoosan, félre nem érthető módon mindenütt a «*manuscriptus*» szóval jelölteknek.

Harsányi István.

11.

[488] H. n. XVII. sz. 1652. előtt.

Vámosi Gergely: Istenes elmélkedések.

8-r. VÁMOSI Gergely nevét a RMK. nem ismeri, de hogy ilyen munkája volt, mely nyomtatásban is megjelent, azt kétségtelenné teszi a RÁKÓCZI-könyvtárnak a sárospataki ref. főiskola könyvtárában őrzött katalógusa, melynek 39-ik lapján az «In 8-tavo» alakú könyvek között VÁMOSI fenti műve így említetik: «*Istenes elmélkedések Vamosi Gergely által*». (V. ö. az előző számmal.)

Harsányi István.

12.

[489] H. n. XVII. sz. első fele.

Bayreuthi Vogel János: Kalendárium.

12-r. Töredék. 2 ép és 3 csonka, összesen 5 levél, melyeken a következő napok jegyzéke található: Január 17—31 + Február 1—16 + Április 17—30 + Május 1—16 + Augusztus 19—31 + Szeptember 3—16 + 27—30 + Október 8—16 + December 25—31. A Dec. 25—31 napok jegyzékét tartalmazó levél (voltaképen a levélnek *csak alsó fele*) b. oldalán, melyre a másod-

cím volt nyomtatva, a következő sorok olvashatók: «Kinek Bőrbőie Bayreuthi Vogel | Janos M. moftan Szakmari Ne- | met Praedicator. | Ez Eztendőnek Vra Jupiter Ve- | nus es az Hold.» — Megjegyzem, hogy e kalendáriumtöredék versei, melyek az egyes hónapok (Jan. Ápr. Aug. Szept. Dec.) után olvashatók, teljesen egyeznek az 1581-iki és 1583-iki bártfai kalendárium verseivel. (Magyar Könyvszemle 1878. 265. l., RMK. I. 201. V. ö. Irodalomtört. Közlem. X.: 405. l.)

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

13.

[490] Debreczen. 1702.

ELEMENTA | GRAMMATICAE | LATINAE. | *Pro rectá Scholasticae Iuventutis | Institutione, ex praecipuis Grammati- | corum praeceptis.* | à | GEORGIO MOLNAR | *contracta:* | NUNC | Noviter methodo meliori emissa: Regu- | larum, de Nominum Generibus, Verborum | Praeteritis & Supinis; Quantitate Syllaba- | rum, metris comprehensarum, notis | utilissimis, necessariis & jucundissi- | mis, perpicuè illustrata. | DEBRE- CINI, | Impressit GEORGIUS VINCZE 1702.

8-r. 180 szott lap. Elül: címlap és az olvasóhoz 2 sztan levél. Szövege latin és magyar. A szerző neve tévesen van nyomva Georgiusnak Gregorius helyett. MOLNÁRnak tizenegy előző és két későbbi években kiadott ezen című munkája mind Gregorius Molnár név alatt jelent meg, kivéve a lőcsei 1702-ik évi és az itt ismertetett kiadást. E kettőn tévesen Georgius név szerepel.

M. N. Múzeum könyvtára.

† Horváth Ignác.

14.

[491] H. n. 1703.

E¹N SZÉKESI GROFF | B²ERCSÉNYI M²IKLÓS, | Nemes Ungvár- megyének Fő-Íspánnya, és Méltóságos | Fejedelem Felső (sic) Vadászi RAKOCZI FERENCZ, és a' Magyar | Haza Szabadságáért ISTEN által Fegyvert fogott őgész Hadaknak Generálifa. | etc.

Gr. BERCSENYI Miklós oltalom levele a szunyogdi lakosok részére. Kelt Sente váránál lévő táborban 1703. dec. 11. Egy leveles nyomtatvány BERCSENYI aláírásával, melyről a pecsét hiányzik. Méretei 290×388 mm.

A M. N. Múzeum levéltárában, ahova 1860. szept. 3. került KÁLNY János püspöki-i tanító ajándékából. Gulyás Pál.

¹ 54 mm. magas kezdőbetű.

² 30 mm. magas kezdőbetű.

15.

[492] H. n. 1704.

M^{II} FEJEDLEM FELSŐ VADÁSZI | R²ÁKÓCZI F²ERENCZ | Nemes Saáros
Vármegyének Örökös Fő-Ifjánya | etc.

RÁKÓCZI Ferenc oltalomlevele gr. BOTTYÁNI Ádám árvai jószágában
lévő zsidók részére. Kelt 1704. márc. 29. Egyleveles nyomtatvány RÁKÓCZI
aláírásával és pecsétjével, méretei 280×342 mm.

A M. N. Múzeum levéltárában.

Gulyás Pál.

16.

[493] H. n. 1704.

M^{II} FEJEDLEM FELSŐ VADÁSZI | R²ÁKÓCZI F²ERENCZ | Nemes Saáros
Vármegyének Örökös Fő-Ifjánya | etc.

RÁKÓCZI Ferenc oltalomlevele a bicskei lakosok részére. Kelt 1704. május
14-én. Az előzőtől szövegében eltérő példány, Rákóczi aláírásával és pecsét-
jével. Egyleveles nyomtatvány. Méretei 290×375 mm.

A M. N. Múzeum levéltárában.

Gulyás Pál.

17.

[494] H. n. 1705.

INSTRUCTIO | *Pro* | (kézirással: Egregio et Nobili Domino Po-
starum Magistro Szathmariensi.) Végén: *Datum in Civitate Agriensi, Die*
4. Mensis Martii. Anno 1705. | *Suae Serenitatis Principalis* | *Inclytum Regnū*
Hungariae | *Transylvaniae Supremus* | *Pofstarum Magister.* | (Aláírva: Johannes
Szepesi mp. Pecsét.)

2-r. 1 fv = 2 szltan levél.

M. N. Múzeum könyvtára.

† Horváth Ignác.

18.

[495] H. n. 1705.

N^{OS} FRANCISCUS DEI *GRATIA* PRINCEPS RAKOCZY | De Felső
Vadász, COMES de Sääros, Dux Munkatsienfis & Makoviczenfis, DO-
MINUS | perpetuus de Sääros-Patak, Tokaj, Regecz, Etsed, Somlyo,
Lednicze, Szerents, Onad, &c. |

RÁKÓCZI magyar nyelvű rendelete a postaszolgálat ügyében. Kelt Eger-
ben, 1705. márc. 5. Egyleveles nyomtatvány RÁKÓCZI aláírásával és pecsét-
jével; méretei 315×408 mm. MARÓTHY János ajándéka 1884. okt. 10.

A M. N. Múzeum levéltárában.

Gulyás Pál.

¹ 22 mm. magas kezdőbetű.

19.

[496] H. n. 1707.

[G]¹ROFF PETROVINAI PEKRI LŐRINTZ; | Felséges Erdélyi Fejedelem
 II. RÁKÓCZI FERENCZ Kegyelmes | Urunk ő Felsége Mezei Generál
Marschalja, Belső Tanácsa; Egy Karabélyos Ezernek *Colo- | nellus-sa*;
 Nemes Fejér Vármegyének Fő-Ífánnya; Nemes Erdély Országi *Generalis*
Commendens. | stb.

Gr. PEKRI Lőrinc oltalomlevele VERES Péter vinczi házára és borbereki
 birtokára. Kelt 1707. júl. 20. (a harsagi táborban). Egylevelű nyomtatvány
 198×294 mm. Gr. PEKRI Lőrinc aláírásával s pecsétjével ellátott példány.
 Vétetett 1879. márc. 15-én TORMA Károlytól.

M. N. Múzeum levéltára.

Gulyás Pál.

20.

[497] Nürnberg? XVIII. sz.

M. JOHANNIS RHENII DONATUS LATINO-HUNGARICUS,
 oftendens rationem Declinandi, Comparandi, Conjugandi, Formandi, &
 Rudimentalia Exercitia componendi. Compluribus in locis, longè faci-
 liore Methodo deductus, & difficilioribus sublatis, accomodatus, unicè
 Ufui Puerorum & Incipientium.

8-r. 124 szott lapnál megszakad. Elül: az olvasóhoz 1 sztlan levél.
 (Hiányzik a címlapja és végül 125—140 l.) Ha teljes, 140 szott lap. Elül:
 2 sztlan levél. Az előszó végén: Dabam Trenchinii, | 20 Martii, Anno 1697 |
 Vestri fudiofiffimus. | Michaël Miffovicz. A Magyar Könyvszemle 1879. évf.
 29. lapján tévesen közli mint Missovicz Mihály 1697. évi munkáját. Ez az
 1697. évi keltezés minden későbbi kiadásba át van véve, tehát ez a nyomtatás
 évére irányadóul nem szolgálhat. Szövege latin-magyar. Legnagyobb való-
 színűséggel nürnbergi nyomtatvány a XVIII. Század első tizedéből.

M. N. Múzeum könyvtára.

Horváth Ignác.